

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-313-2-49>

**SOME ISSUES OF THE STATE OF SCIENTIFIC DEVELOPMENT
OF THE PROBLEM OF SEARCHING FOR MISSING PERSONS
IN SPECIAL CIRCUMSTANCES**

**ОКРЕМІ ПИТАННЯ СТАНУ НАУКОВОЇ РОЗРОБЛЕНОСТІ
ПРОБЛЕМИ РОЗШУКУ ОСІБ, ЗНИКЛИХ БЕЗВІСТІ
ЗА ОСОБЛИВИХ ОБСТАВИН**

Podobnyĭ O. O.

*Doctor of Law, Professor
Head of the Department of Criminal
Law, Procedure and Criminalistics
International Humanitarian University
Odesa, Ukraine*

Подобний О. О.

*доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри кримінального
права, процесу та криміналістики
Міжнародний гуманітарний
університет
м. Одеса, Україна*

Rybak Y. V.

*Postgraduate Student at the Department
of Criminal Law, Procedure and
Criminalistics
International Humanitarian University
Odesa, Ukraine*

Рибак Ю. В.

*аспірант кафедри кримінального
права, процесу та криміналістики
Міжнародний гуманітарний
університет
м. Одеса, Україна*

Дотримання на практиці конституційних прав і свобод громадян є однією з найважливіших умов побудови в Україні демократичного суспільства. Саме цей аспект є відправним у розумінні основної соціальної спрямованості положень ст. 3 Конституції, яка встановлює, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність недоторканність і безпека визнаються найвищою соціальною цінністю [1].

Особливого значення це положення набуває у сучасних надскладних умовах війни, коли з 24 лютого 2022 року у державі діє правовий механізм, регламентований Законами України «Про правовий режим воєнного стану» [2], «Про правовий статус осіб, зниклих безвісти за особливих обставин» [3] та Постановою Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2022 р. № 511 [4]. Згідно із останніми нормативно-правовими актами особою, зниклою безвісти за особливих обставин, є людина, яка зникла безвісти у зв'язку із збройним конфліктом, воєнними діями, тимчасовою окупацією частини території України, надзвичайними ситуаціями природного чи техногенного характеру. Основне

навантаження щодо здійснення розшуку осіб, зниклих безвісти за особливих обставин, виконують підрозділи Національної поліції України, а роль координатора з іншими державними органами відведена Уповноваженому з питань осіб, зниклих безвісти за особливих обставин, який є посадовою особою Міністерства реінтеграції, координує кол-центр з розшуку зниклих безвісти як військових, так і цивільних осіб, і співпрацює з Національним Інформаційним Бюро Міністерства реінтеграції.

У сучасних складних умовах під час вирішення розшукових завдань важлива роль відводиться арсеналу правових, організаційних, тактичних заходів щодо своєчасного виявлення та розкриття злочинів, замаскованих під безвісну відсутність осіб. Особливу небезпеку для суспільства набули такі види кримінальних правопорушень як викрадання людей та незаконне позбавлення їх волі, торгівля людьми та людськими органами, експлуатація дитячої праці тощо.

Аналіз спеціальної літератури, розшукових матеріалів за фактом безвісної відсутності громадян чи виявлення трупу нестановленої особи, та кримінальних проваджень за фактами убивств, потерпілі по яких розшукувалися як безвісно відсутні, дає можливість стверджувати що значна кількість безвісно відсутніх осіб, були жертвами цього виду злочину. Значна питома вага таких кримінальних правопорушень залишається нерозкритими, а винні у їх вчиненні особи – непокараними.

Проте, дослідження стану роботи щодо розшуку осіб, які зникли безвісти, у тому числі за особливих обставин, свідчить про недостатній рівень його наукового та методичного забезпечення.

У вітчизняних монографічних дослідженнях з криміналістики висвітлювалися переважно лише окремі питання розшуку безвісно відсутніх осіб та здебільшого у контексті розслідування кримінальних правопорушень за фактами безвісного зникнення особи. Це, в першу чергу, дисертаційні роботи О. Ю. Булулукова («Методика розслідування вбивств при відсутності трупа», 1997) [5], В. В. Семенова («Методика розслідування вбивств, прихованих інсценуваннями», 2004) [6], В. Я. Горбачевського («Теоретико-прикладні засади розкриття умисних вбивств з кваліфікуючими ознаками», 2009) [6].

Значний внесок у розроблення досліджуваної проблематики було зроблено у 2018 р. О. Я. Мазурком у дисертаційному дослідженні «Криміналістичне забезпечення діяльності Національної поліції під час розшуку безвісно відсутніх осіб» [8]. Автором сформульовано теоретичні положення та практичні рекомендації криміналістичного забезпечення діяльності Національної поліції під час розшуку безвісно відсутніх осіб; визначено зміст криміналістичного забезпечення діяльності Національної поліції під час розшуку безвісно відсутніх осіб; виокремлено типові слідчі ситуації за фактом безвісної відсутності особи та слідчі версії, запропоновано напрями їх вирішення; висвітлено особливості взаємодії слідчого й оперативних підрозділів Національної

поліції; розглянуто специфіку використання під час розшуку безвісно відсутніх осіб обліків й автоматизованих інформаційних систем; охарактеризовано тактико-криміналістичне забезпечення гласних і негласних слідчих (розшукових) дій; проаналізовано форми використання спеціальних знань у розшуку безвісно зниклих осіб.

Підкреслюючи важливість останнього із наведених монографічних досліджень у розробленні теоретичних основ розшукової роботи, водночас, необхідно зробити висновок, що специфіка ведення розшуку осіб, зниклих безвісті за особливих обставин потребує окремого монографічного дослідження. Таким чином, на сьогодні залишаються науково перспективними напрями пошукової роботи, пов'язані із визначенням теоретичних положень розшуку осіб, зниклих безвісті за особливих обставин; законодавчий і підзаконний рівні правової регламентації розшуку цієї категорії осіб; кримінальні процесуальні та оперативно-розшукові аспекти правового регулювання розшуку осіб, зниклих безвісті за особливих обставин; слідчі версії та планування розшуку; особливості тактики окремих слідчих (розшукових) дій у розшуку осіб, зниклих безвісті за особливих обставин; взаємодія слідчого з оперативними підрозділами та спеціалістами у досліджуваному напрямі розшукової роботи, а також актуальні питання криміналістичної ідентифікації у цій сфері.

Потреба у нанковому опрацюванні зазначеного кола питань пов'язана і з тими змінами, які відбулись в українському законодавстві, суспільстві, а також усвідомленням того, що визначений напрям розшукової роботи на сьогодні повинен розглядатися як пріоритетна державна програма, що вимагає теоретичного підходу та розроблення на цій основі науково обґрунтованих пропозицій, спрямованих на вдосконалення розшуку осіб зниклих безвісті за особливих обставин.

Література:

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12 травня 2015 року № 389-VIII. *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>
3. Про правовий статус осіб, зниклих безвісті за особливих обставин: Закон України від 12 липня 2018 року № 2505-VIII. *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>
4. Деякі питання виконання Закону України «Про правовий статус осіб, зниклих безвісті за особливих обставин»: Постанова Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2022 р. № 511. *Кабінет Міністрів України*. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>

5. Булудуков О.Ю. Методика розслідування вбивств при відсутності трупа: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Харків, 1997. 24 с.
6. Семенов В.В. Методика розслідування вбивств, прихованих інсценуваннями: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Харків, 2004. 186 с.
7. Горбачевський В.Я. Теоретико-прикладні засади розкриття умисних вбивств з кваліфікуючими ознаками: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.09. Київ, 2009. 576 с.
8. Мазурок О.Я. Криміналістичне забезпечення діяльності Національної поліції під час розшуку безвісно відсутніх осіб: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Київ, 2018. 19 с.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-313-2-50>

TACTICAL TASKS OF INVESTIGATING MERCENARY AND VIOLENT CRIMINAL OFFENSES COMMITTED BY MINORS

ТАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ РОЗСЛІДУВАННЯ КОРИСЛИВО- НАСИЛЬНИЦЬКИХ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ЩО ВЧИНЯЮТЬСЯ НЕПОВНОЛІТНИМИ

Fedosova O. V.

*Doctor of Law, Senior Researcher,
Deputy Head of the Research
Laboratory on the Problems of
Scientific Support of Law Enforcement
Activities and the Quality
of Personnel Training
of the Kharkiv National University of
Internal Affairs Vinnytsia, Ukraine*

Федосова О. В.

*доктор юридичних наук,
старший науковий співробітник,
заступник завідувача науково-
дослідної лабораторії з проблем
наукового забезпечення
правоохоронної діяльності
та якості підготовки кадрів
Харківський національний
університет внутрішніх справ
м. Вінниця, Україна*

Розслідування кримінальних правопорушень потребує розв'язання складних завдань різноманітного характеру й обсягу: від загальних, що стосуються повного розслідування кримінального правопорушення, встановлення всіх обставин, що підлягають доказуванню в даному кримінальному провадженні, викриття винних, до завдань, що вирішуються для встановлення окремих сторін розслідуваної події, забезпечення умов для досягнення загальної мети розслідування.